„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин. на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 145. У Новом Саду у недељу 27. септембра (9. октобра) 1887. ГОДИНА XXII.

НАЈНОВИЈИ ЕВРОПСКИ САВЕЗ.

Берлинске полузваничне новине, па чак „Нордајче Алг. Цајтунг“, које седе Бизмарку уз колено, ударише су у весео поклич. Тврде, да је ово дана у Фридрихсру-ју склопљен савез између Немачке и Италије, а то ће рећи, да је Италија приступила савезу Аустро-Угарске и Немачке. Савез је наперен против Русије и Француске; тај савез ће се ставити на пут сваком руском и француском покрету, те ће се тако очувати европски мир. Још се те новине надају, да ће том савезу приступити и Енглеска, и онда ће Русија и Француска бити сасвим усамљене и збијене у буџак.

На први поглед изгледа, да је Бизмарк и опет учинио нешто велико. Оно до душе што се тиче Енглеске, Енглези су сувише „паметни“ а да се напред затрче. Они ће најпре чекати, да виде како ће бити до послетка, па ће се придружити — јачему.

Ал шта да речемо за Италију! Судећи по великој радости немачких новина, изгледа одиста, да је Криспи склопио савез са Бизмарком. И ко површно гледа на тај савез, мора се задубити у чудне мисли о бладодарности и захвалности.

Неко је рекао: „Не треба никад учинити човеку толико добра, да ти је сувише обвезан. То пробуђује у њему неки непријатан осећај, и он ће ти постати противник.“ Ко погледа на данашње политичко стање у Европи, томе се чини у првим мах, да се те речи могу односити и на државе. Шта није Русија учинила за Бугарску? Готово све! Па јел ико мислио, да ће Бугарска дисати толиким непријатељством против Русије, као што данас видимо. А шта је учинила Француска за ослобођење и уједињење Италије? Мал да не толико исто, колико Русија за Бугарску. И Италија данас склапа савез против Француске.

Но кад човек дубље загледи у ствар, види, да није све тако као што изгледа. Поједини људи, поједине владе могу бити неблагодарне, могу удешавати неприродне савезе, али народи никада.

Била је и у Србији Гарашанинова влада. И ко је по њој судио, морао би мислити, од Србије је постало свашта. Али то беше привидно. Народ је друкчије мислио, и он је при најновијим изборима показао, да је тако.

Ето Бугарске. Ко суди по том што данас чини неколико власника у Бугарској, морао би мислити у Бугарској је сасвим наопако. Али није тако. Ено су сутра избори у Бугарској. И ми видимо да је влада послала војску у „сумњиве крајеве.“ Она се дакле боји народне револуције, она то сама признаје, а овамо хоће да увери Европу, како Бугари неће гласати против данашње владе. Каква глупост! Дакле Бугари су готови да се буне против владе, али неће да гласају против ње. То јасно доказује у чему је ствар, то јасно доказује, како народ дише, и како влада само варком и силом гради тамо неко лажно мњење.

Исто, баш са свим је исто и са Италијом. Верујемо да Криспи има неку своју политику, као и Гарашанин и Стамбулов, али питајте, да ли се та Криспијева политика допада талијанском народу. Ко год познаје ствар, сваки ће рећи: не! Савез ког је направио Криспи лепо изгледа на папиру, као што су изгледали и савези Гарашанинови, као што изгледају савези данашње бугарске владе. Ал да је покушао пре Гарашанин да изведе своју неприродну политику, он би насео, као што ће насести у одлучној прилици и бугарска влада, а тако ће исто насести, ако до чега дође, и талијанско министарство.

Не може се против народне струје. Могу се склапати дипломатски савези, али у одсудном часу мора се рачунати са струјом народа. То ће сигурно време доказати То ће се уверити и Криспи и Бизмарк. Дипломација пати данас од велике болести, од надутости. Она сама себе вара кад мисли, да је та надувеност излив снаге и здравља. Није никако! И ми смело тврдимо, да према томе Бизмарк није ни у чем другом успео, осим у томе, да сам себе превари.

Поглед на сиротињу школску.

Тип данашњег друштва је: „Неизмерно сиромаштво уз неизмерну богаштину; неизмерна сила уз неизмерну слаботињу; бескрајна срећа уз безкрајну невољу; неизмерно ропство уз неизмерну самовољу; неизмерно изобиље уз бескрајну нужду; неизмерно знање уз неизмерно незнање; најмучнији рад уз најлакше уживање; све дивоте и красоте уз најнижи ступањ жића човековог“...

Др. Л. Бихнер,

Када је стварана „Уредба школска“ од 1872. год. много се тада што шта превидело и — није се у њој узаконило. Међу тим, од тога доба протекло је пуних петнаест година. Па да ли су компетентне власти те недостатке увиделе и — у колико су их надокнадиле?

Одговор на ово питање врло је прост и — лак. Надлежне власти бринуле су се о другом чему. Ишле су само за тим, да се учитељство што већма подчини; да се учитељство веже „моралним“ везама неким; да се учитељства начини мађионична справа, која се — ма одкуд ветар задувао — тамо клањати мора. Настојало се једном речи на тим, да се од учитељства створи „deus ex mahina.“ — Сама уредба била је и сувише неопредељена с ког краја да се одпочне рад. Но ипак — нашло се одкуда.... Почело се са „Дисципл. прав.“ а свршило се до данас са више наредаба, које су више ил мање наперене једино на учитељство. Што се непосредно школе и њене наставе тиче, до данаске је у томе најмање урађено; баш да не кажемо — ништа. Но од свега још понајмање је збринуто за „сиротињу“ школску....

Настава је обавезна за све и — свакога. Школу морају походити деца имућних родитеља, а морају исто тако и она сиромашних. Нису искључена ни деца безкућника. Дакле без разлике — сви. И с те стране уредба није могла правичнија бити. Једино још, што данашње друштво може сиротињи у изобиљу да даде, треба да буде умно образовање. Оно јој је данас поред материјалне оскудности од неизмерне користи. Јер умно развијена сиротиња, наћи ће себи лакшег излаза, да се и материјално обезбеди; да се испод терета нужде и невоље кад-тад — ослободи. И ми смо сви позвани да на томе настојимо и — својски порадимо. У противном случају гори смо и од самог тирана. Но поред свега тога, с обзиром на уредбу школску ипак се види каква је параграфска правда. На једна врата ми пуштамо ту сиротињу у храм просвете, а на друга очевидно је наоље гурамо.

По уредби школској сваки родитељ, који не упише у школу своје за школу способно дете, или који га неуредно шаље — казни се извесном новчаном глобом. Та глоба повишује се до извесног ступња после долази и — затвор. И баш §.§. који о томе говоре, терају сиротињу наоље из школе...

У почетку шк. године, сваки родитељ с радошћу доводи своје дете у школу и учитељу га предаје. Човека чисто до срца такне, кад чује, како сиромашак какав малишу свога препоручује: — „Ево господине, довео сам ти ђака. Знаш, сирома сам. Дао би га радије у службу. Нашла би се за њега каква год... Али рад сам, опет, мало да се „изучи.“ Ако је и сирома; ништа нема, нека бар што год зна; време је тако — нека није слеп код очију; нека се научи богу молити; нека научи читати, писати и рачунати, можда ћему после лакше бити живети, нег' мени, који ни једног дана у школу завирио нисам...“ Но кад му се рекне, да дете треба уредно у школу да иде, ако ће шта да научи; да несме изостати, ван ако је болесно; да се неоправдана отсуства пријављују и да је за њих казна опредељена — онда одма клоне; терет му груди притисне и са уздахом ће рећи: „Ја, господине, онда не могу њега „школовати“; кажем ти, сирома сам; покрај тога имам код куће још њи троје четворо, сви су голи и боси, обућу и одећу немам од куд купити. Нека иде у школу док је топло, кад зазими — знаш да дете неможе голо и босо напоље изићи“.... Овим баш долазимо до уверења, да с једне стране пуштамо сиротињу у школу, а с друге терамо је напоље. Јер док је време топлије, дете полази школу; чим зазими — изостане и чека пролеће да опет пође. Неоправдана се отсуства пријављују. Учитељ дакле мора неуредно дете да пријави и ако би та отсуства могла за оправдана важити. Али уредба и друга наређења не признају их за такова. Па каква корист од пријаве? Никаква. Дете и даље не иде у школу, јер ни силом гоњен отац неможе обућу и одећу да му купи. А извесно је да се нема чиме ни оглобити. У томе прође зима. Дете је одседило код куће. Дошло је и пролеће. Кад су дани са свим отоплили, дете опет пође у школу. Али која му корист?... Она, која су материјално обезбеђена уредно походила школу, одмакла су толико у настави да оно није у стању до краја шк. године све то постићи. Тако поред свега, што је неколико пута завирило у школу, опет му она ништа користила није. Да је у службу отишло, барем би се добро ранило и било би одевено и здраво. Овако је целу зиму морало одседити у тескобној, мрачној и смрдљивој соби, са још четворо ил петоро браће и сестара својих, те је у пролеће изишло као авет — попијено и бледо жалост га погледати. Кад наступе јунске врућине спопадне га грозница, која га исцеди као срж, те после не ваља ни богу ни људима....

Да и не говоримо овде о другим невољама сиротиње школске, како данима и месецима о сухом кукурузњем хлебу живи; како нема зашта књиге и таблице да купи; како неможе остали потребни прибор да набави; како се дете са сузним очима извињује код учитеља, да мајка нема новчића да писаљку ил перо купи; како немају светила код куће; како им је „синоћ“ соба хладна била, јер отац оболео, те није могао отићи огрева да набави, па зато није могао задатке свршити — и стотину других беда и невоља да и не спомињемо, па опет је горње доста, да нас очевидно увери, како се уредбом за сиротињу школску ниуколико није састарало; како је токорсе настава обавезна за све и сви у школу морају ићи, а овамо очевидно искључујемо сиротињу и пред њом затварамо двери храма просвете. За-

ЛИСТАК.

АСАН-АГА ПЕЋКИ И ЖЕНА ХАЈДУКА ВУКА БАЊЦА.

Прича из босанске Крајине.

При свршетку прошлога века био је у босанској Крајини гласовити Асан-ага-Пећки, који је себи неограничену власт присвојио, и као султан у Цариграду владао. Он се није бринуо, нити је о томе рачуна водио: да ли постоји турска царевина и ко је у Цариграду султан? У оно време било је у Босни више људи, који су као и Асан-ага, у своме крају господарили. Онда су били капетани, као што је био Кулин капетан, који је противу Карађорђа на Дрини погинуо, који су сваки у своме крају неограничено владали и располагали. Ти капетани бивали су понајвише из старих, некада српских племићких породица, које су се после пада босанске краљевине потурчиле. Приликом избора капетана бивало је често жестоке и крваве борбе, те би мало који избор прошао без крви и разбијених глава. Обично бивало је увек из истог племена више кандидата, који су хтели капетанима бити. Сваки би имао своје привржевике и поделили би се на таборе. Сећам се из детинства, како су се у Кулен-Вакуфу бегови Куленовићи између себе борили и о капетанство отимали. Једна странка држала је тврђавицу Авалу, а друга Островицу, па су се преко Уне борили и из топова гађали. Та се борба окончала, по што је дошао трећи, неки бег Бешировић, који је једног и другог Куленовића савладао па се дочепао капетанства. Ретко се десило, да је капетаном постао који није из старе племићске и беговске породице, а понајмање онај, који није бератлија т. ј., који није имао царска берата.

Асан-ага-Пећки нити је био племић, нити бератлија, већ најпре прост разбојник, који је са другим разбојницима четовао и свет пљачкао. По хрватској Крајини, па по Босни састављао је чете из најгорих разбојника, па би с њима заједно харао. Као хајдук био је он страшан и надалеко чувен. Оближњи бегови и капетани из других крајева, бојали су се Асан-аге и гледали су, да му као хајдуку не учине што криво. Асан-ага хајдуковао је неколико година а његове чете допирале су чак у Крањску и Далмацију. Кад се награбио туђег блага и обогатио, оставио се хајдуковања, подигао тврду кулу у Пећима, прикупио јаку чету свакојаких разбојника, и прогласио се у крајини независним господарем. Турске средиште власти и владе није онда било у Босни, нит је когод о томе рачуна водио шта се у Крајини ради. Оближњи капетани, особито крупски, бихаћки, пркоски и кулен-вакуфски, који су из племићких породица били, мрзели су Асан-агу, због тога, што је као прост хајдук капетаном постао. Више пута су се спремали, да Асан-агу-Пећког нападну и протерају; али знајући да Асан-ага располаже јаком четом, да има тврду кулу, а богат је, одустадоше најпосле од те своје намере. Асан-ага је неколико пута упадао у бившу банску Крајину, изазивао ту сукобе и борио се. Долазило је до отвореног ратовања и крајишки батаљони долазили су често под кулу Асан-аге; али му ништа наудити немогоше. Је ли Аустрија с киме ратовала, Асан-ага је употребио ту прилику и упадао у хрватску Крајину. Није освајао и присвајао земље, већ је ишао само на пљачку и отимачину. Кад је 1807. год. букнуо рат између Аустрије и Француске, дође код Асан-аге у Пећи један француски изасланик, донесе му доста новаца и наговори га, да нападне Аустрију и рат јој објави. Асан-ага је знао, да су граничари измаширали, те на граници и код куће само старци остали. Зато крене сву своју момчад, упадне изненадно у банску крајину, па од Новога до тромеђе попали на далеко сва крајишка села. Куда је год стизао, народ је бегао испред његових хордија. Глас, да је Асан-ага Крајину попалио, узнемирило је владу у Бечу. Неки крајишки батаљони вратили су се у своју домовину, коју су спаљену и порушену нашли. Асан-ага вратио се у Пећи и спремао се на отпор. Силу и снагу Аустрије је слабо ценио и није се бојао од ње, као да те државе и нема. По учињеном миру између Француске и Аустрије водила је бечка влада преговоре и процес с Турском и захтевала је отштету за штету и губитке, што је Асан-ага-Пећки крајишницима починио. Та штета израчуната је на пет милиона форината. Турска влада била је пристала, да ту своту плати. Но Турска никад није тај новац платила, те ни пострадали Граничари нису никад ништа добили, и ако су, особито они из Лике, све до пре неколико година парницу водили и у Беч писали, па и ишли. Колико се сећам, никад им се није рекло, да неће ништа добити, већ увек: да ће се првом згодном приликом њихова молба у обзир узети. Од онога времена навршиће се скоро осамдесет година, па већ је та тражбина и застарела.

Кад је Асан ага кренуо, да по крајини пали и жари, оставио је своју кулу, и другу имовину без велике обране. Знао је да неће смети ни један оближњи капетан на Пећи да напада, јер он је отишао, да ђаурска села пали и неверике тамани. И збиља, није се нико усудио, да Асан агине дворе напада.

У оно време била су три побратима, три страшна хајдука: Вук Мандић, Вук Узелац и Вук Бањац. Они су се пре тога неколико година одметнули у хајдуке из Босне избегли и настанили се на кордуну бивше огулинске регементе, близу Просеченог камена. Та три побратима хајдука, нису се никога бојали и хајдуковали су у Босни и хрватској крајини. Нису били прости хајдуци или разбојници, већ су их

иста је оправдана она изрека: „Сиротињо и богу си тешка!“ . . .

*

Многе наше општине смислиле су на бога и душу, те су се из сопствене побуде састарале за своју сиротињу школску. Неке набављају сиротињи тој потпуно одело зимско; неке само обућу. Неке уз све то дају сиротињи и потребне књиге на послугу — и набављају јој сав нуждан прибор. А то је свакако племенито и узвишено. Али шта да рекнемо за оне општине наше, које на то богоугодно дело још и не помишљају? А број њихов је много већи од оних, које то чине. Зар те општине нису увиделе потребу, да своју сиротињу умно бар подигну? Зар је толико мало свести у њима? Не, не може бити. Узрок је томе само немар и нехат. Нека се дакле те општине угледају на оне, које су са свога доброчинства далеко чувене, пак ће се свуда на боље окренути. Сиротиња ће се поступно умно развијати, а с тиме ће јој се отварати и лепша будућност. Тако ћемо само доћи до једнакости и братства, за којим напредно човечанство данас толико тежи.

Добро ће бити, ако се и надлежне власти школске мало више позабаве са овим питањем. Ту ће им се тек огледати моћ. А написати и издати какво недоношче, по коме се има повељено испуњавати, без да се сме мислити, то су могле учинити и преживеле конзисторије. Но пардон! — Морамо признати, да су оне поред све своје силе и моћи у томе погледу бар много човечније биле!!! . . . Ѳ

Политички преглед.

Пољаци против немачке навале. У Пруској постоји друштво за откупљивање земље од пољског народа у Немачкој, па да се на тој земљи Немци насељују. Да би се томе стало на пут, основали су опет Пољаци у Познањској банку за спасавање. Но и Пољаци у Галицији сватили су тешки положај њихове браће у Немачкој, па су ово дана држали скуп у Лвову, да се реченој банци у Познањској притекне у помоћ са 1,200.000 марака. 400.000 покупиће се од народа у Источној Галицији, а 800.000 марака даће велики посед. Свугде су устављени агитациони одбори. На челу том подузећу стоје гроф Потоцки, кнез Сапијеха и Ђорђе Чарториски.

Избори за бугарски сабор. Сутра у недељу су избори за бугарски сабор. Влада је послала војску у сумњиве крајеве, јер се боји буне, којој је као што вели похватала конце. Међутим бугарска опозиција је решила да и не учествује у изборима. Бугарски емигрантски лист навађа узроке зашто. Ево зашто: „Опозиција не признаје избор Кобурга, не признаје њега, не признаје цело данашње стање у Бугарској. Избори неће бити слободни, биће опет гоњења. Цвет бугарски стење у прогонству. Опсадно стање још постоји у ствари, ма да је на хартији дигнуто“. Ето главних узрока, које навађа опозиција као разлог, што неће учествовати у изборима.

У Србији је после избора наступила мала почивка. Међу некојим новинама било је разних мишлења о томе, колико има радикалних а колико либералних посланика. Том је учинио крај „Одјек“. Рекао је то ће се видити док се састане скупштина. Радикали су потпуно задовољни с успехом, а чују да је и друга странка задовољна, па ту нема шта говорити. Либерална „Уставност“ је израчунала, да има само 6 радикала више од либерала и има још шесторица радикала, који не признају савез. Нећемо ни ми да побијамо овај рачун; видиће се. Сад се исчекује крај и наименовање краљевих, управо владиних посланика. Тада ће се коначно решити и дан сазива скупштине.

Позив

фрушкогорским виноградарима на збор и договор у Сремски Карловци.

Ето још мало времена па ће већ и скоро двадесет година да се броји, од како је са злосретном америчанском лозом и винова уш у народу тако названа филоксера из Америке у Европу пренешена, и то понајприје у Француску и Италију, а одатле се после разширила по Немачкој, Швајцарској, а и по осталим европским земљама.

Француска и Италија нису се знале одмах у први мах на невољи наћи, те нису ни могле одмах прихватити начин истребљења филоксере, него се истом после дужега времена на основу више годишњим покушајима стеченога искуства, прихватили такозвани културални поступак — а тај је, сузбијање филоксере са сумпороугликом, те су тако, као што поуздани гласови тврде; не само спречили даље ширење те заразе, него су већ и многе филоксером окужене винограде спасли и повратили.

Немачка и Швајцарска пак користећи се тешком штетом стеченим искуством француским, одмах су, чим се у њиховим виноградима зараза филоксере појавила, прихватили истребљење филоксере, и већ су као што и о том поуздани гласови тврде, — на многим местима не само успели, да се зараза филоксере даље не шири, него су и на многим окуженим местима исту сасвим истребили, а тим су поступком спасли њихове винограде од даље нагле заразе и нагле пропасти.*)

И у нашој Аустро-угарској држави са ове и са оне стране Лајте, окужила је и заразила филоксера многе и многе винограде, а до сада је већ многе и уништила.

Али у нашој држави са ове и са оне стране Лајте, није одмах у први мах по примеру Немачке и Швајцарске прихваћен начин истребљења филоксере, него се понајприје заносише за пресађивањем па и каламљењем америчких лоза у наше крајеве, и тек кад се о штетним последицама тога пресађивањем па и каламљењем америчких лоза у наше крајеве, осведочиле, онда истом понајприје у Аустрији са оне стране Лајте, прихватише културалан поступак сузбијање филоксере са сумпороугљиком, а помоћу Гастеоновић штрцаљки, те је аустријска влада о земаљском трошку набављала, а и сада набавља, потребни сумпороугљик са потребним справама за рад, те све то даје странцима бесплатно тако, да они у зараженим виноградима само радити морају, а и исте ђубрити; а поуздани гласови нам казују, да тако радећи постигнут је врло добар успех.

А гласови нам казују да је и са ове стране Лајте, у суседној Угарској исто тако тек у последње време прихваћен културални поступак сузбијање филоксере са сумпороугљиком.

А у нашој Тројединици тамо горе у Хрватској па и под самим Загребом, као и у Славонији па и у нашем некада китњастом Срему, у нашој некада убавој и веселој Фрушкој гори — увукла се та гадна зараза филоксера, те је већи део фрушкогорских винограда не само окужила, него многе већ и сасвим уништила, као што је у Лединцима а већим делом већ и у Каменици, а сада ено је већ у черевићким, буковачким, петроварадинским, иришким, чортановачким, сланкаменачким а делимице и у нашим карловачким виноградима где се одомаћује, једном речи ено је већ где мање где више у целој Фрушкој гори и осталом Срему, гдегод има винове лозе, где се шири, те ако јој се нестане на пут — то ће све наше винограде окужити и уништити.

Истина висока се краљ. земаљска влада у Загребу, постарала за времена да нас обавести о опасностима која нашим виноградима од те уши — филоксере прети. Она је дала по народу растурити и распродати многу књижицу, у којима се описивала филоксера, и њено разбојничко пустошење и сатирање наших винограда, јест она је о сађењу и каламљењу америчанске лозе растурила многе књиге у народ, јест још се високо иста и за ту олакшицу постарала, да се сви филоксером заражени виногради обележе на једном нацрту, те да се са упропашћених виногради и пореза одпише, но у пркос овом старању филоксера се све то више и даље у нашим виноградима одомаћује.

А сада да се искрено запитамо, а шта смо ми виноградари до сада радили, те да наше винограде од којих живимо, не само сачувамо, одржимо, него да их од филоксере одбранимо и бар од нагле пропасти спасемо.

Одговор гласи:

Ништа, једном речи ништа, и опет ништа, него једни скрштених руку наричемо, шта ћемо и како ћемо кад нам винограде филоксера уништи, други опет као тешећи се гатају како је овај или онај стар човек казивао, да је те винове уши некада овде и онде било пре стотину година, те како се негде у старим виноградским протоколима нашло записано да је винова уш два члана винограда појела, те на то надовезивају да је филоксере некада било па и нестало, па ће тако и сада сама од себе нестати, трећи опет ништа не радећи против филоксере, теше се тиме, да је то бог дао, па као што то неки попови и придиковаше, треба само да се богу молимо да нас од ње опрости, а не препоручиваше никаква рада против ње, а многи опет у својој умној неразвијености са презрењем и омаловажавањем говоре о сваком раду и покушају против филоксере, па ма како тај рад знањем и науком освештан, а вишегодишњим покушајима стеченим искуством опробан био, те тако овамо онамо ништа не радећи изгледа, као да сви виноградари у нашој домовини мање више изгледају и очекивају, као оно што се гата, да је жидовски наученјак обсенар Мојсило некада у Египту, Мисиру, појавивши се гад својим чудотворним бајањем, без икаква друга мучна рада са свим уништио, да се и сада какав хришћански обсенар Мојсило појави, те да својим чудотворним бајањем, ту гладну уш филоксеру уништи.

Но пошто у деветнајстом веку нема чуда без знања, науке и рада, то се дакле и ми сами о себи старати морамо.

А пошто нам најновији гласови јављају, да је и сама висока краљ. земаљска влада у Загребу, у последње време прихватила културалан поступак, сузбијања филоксере са сумпороугљиком, ради покушаја већ и неке наредбе учинила:

За то да нам се неби рекло, да док се дете не заплаче многа га се мати не сећа, мисмо се Карловчани ставили у споразум и договор са г. Митом Петровићем професором у Сомбору, као стручњаком, који се са проучавањем филоксере и рада против ње већ од више година бави, те је исти господин у нашем интересу походио, и неке крајеве где се културалан поступак, сузбијање филоксере са сумпороугљиком од више година са добрим успехом употребљује, а за тим је к нама у Карловце лично дошао и видив наше винограде, о том културном поступку, поближе нас обавестио.

Пошто пак ми у Фрушкој гори готово искључиво од винограда живимо, те уништавање наших виногради од филоксере, за нас значи материјалну пропаст, то смо ми од госп. Мите Петровића професора убеђени, да је на основу више годишњим покушајима стеченога искуства, за наше прилике, наше винограде и наше земљиште, најсходнији културалан поступак сузбијање филоксере са сумпороугљиком помоћу Гастеоновић штрцаљки.

Но пошто је набавка сумпороугљика и справа за рад за нас поједине виноградаре готово немогуће, то се морамо постарати како ћемо до потребне количине сумпороугљика и осталих справа што лакше и што пре доћи, јер ово сузбијање овај рад, мора се још ове јесени извести ако хоћемо да нам од користи буде.

За то смо решили да сазовемо збор свију фрушкогорских виноградара, и поседнике виногради, те да на томе збору договорно решимо, да се путем представака ради прихваћања културалнога поступка, сузбијања филоксере са сумпороугљиком, и набавке истога са потребним справама, обратимо не само на вис. кр. земаљску владу у Загребу, него и на вис. земаљски сабор у Загребу, па и на саме наше посланике на истом сабору, да нам припомогну и омогуће да се вишекратно споменути рад, око сузбијања филоксере још ове јесени, и то што пре не само у Фрушкој гори, него и у целој Тројединици одпочети и извести може.

Збор је пријављен нашем славном градском поглаварству и дозвољен је да се у недељу 4. (16.) октобра у просторијама основне народне школе у 2 сата по подне држати може.

Фрушкогорци виноградари! не слушајте никаквих злогука, него похитајте дана 4. (16.) октобра на збор и договор у Сремске Карловце, па ће добро бити, јер кад год је народ своје ствари на збору и договору решавао, он је увек оно урадио што је његова корист изискивала.

Сада збогом до виђења на збору.

Умољавају се сви српски и хрватски листови да овај позив прештампају.

У Сремски Карловци 24. септ. п. ст. 1887.

Сазивачки одбор:

Ш. Димитријевић-Чакић.	**Паја Павловић.**
Јохан Колосеус.	**А. П. Радовановић.**
Илија Павловић.	**С. А. Јанковић.**
Јован Костић.	**Коста Павловић.**
Лазар Јовановић.	**Јосиф Меглер.**

*) Ко хоће да се о начину истребљења и сузбијања филоксере поближе упозна, томе препоручујемо књижицу о филоксери од госп. Мите Петровића професора, а издање Пајевића у Н. Саду. Стоји 20 новч.

Једна законопреступничка осуда.

IV.

На реплику конз. фишкала дао сам дуплику своју, која је, кад изоставим из ње што се може изоставити и што не мијења ствар, — у овоме:

„Високочасној српској епархијској конзисторији у Тамишграду.

Ријешењем епарх. конзисторије од 18. маја 1887. бр. 212. позван сам, да на реплику конз. фишкала поднесем своју дуплику.

У идућим врстама чиним то.

Да рекнем најприје, шта имам да кажем у начелу.

1. Правило VII. вас. сабора каже: „Онима, који су примили свештеничко достојанство, за посвједочавање и равнање, служе издане каноничке установе.“

„У црквеној практици узимају се у обзир и по-

као знамените људе држали за осветнике српског народа, у оним крајевима. Та три побратима хајдука стојали су у додиру и споразуму с мајорима на Просеченом камену и Завађама, којима су као улаци служили и гласове из Босне доносили, кад-год би се Турци за нападај спремали. Асан ага Пећки и други босански капетани све су употребљавали, како би та три побратима хајдука ухватили или убили. Често би се кретали удружени Турци као на војску и јурили три побратима хајдука на све стране. Никад им не могоше ништа учинити, јер би увек у Хрватску пребегли, кад-год би им у Босни тесно било.

Кад је Асан-ага у Хрватску кренуо, да пали и хара, састала се три побратима хајдука код једног рођака Вуку Бањцу, па се договарали, и друштва прикупљали, како би напали и опљачкали дворе Асан-агине. Брзо су се договорили и шеснаест другова прикупили, па се једне ноћи упуте управо под нулу Асан-агину у Пећи. Дуго су около куле облећали и гледали; како би у њу продрли, те да израде, што су наумили. Кула је била јака, а стражари су је чували са свију страна. Три побратима хајдука видели су, да им је труд узалудан. Али, кад су се већ толико намучили, и дошли амо, наумише да се бар без друга шићара не враћају. Кад не могоше по Асан-агиној кули да потраже дуката и талира и да му виде кадуне, закључише, да му нападну на оборе, где је имао коња, волова и оваца, па да узгред потерају, што им се свиди. Но оборе Асан-агине чувале су стреже али хајдуци ипак продру у њих, неколико чобана ухвате и разоружају. Погине ту по несрећи један друг, и то рођак Вука Бањца, у чијој су се кући сабрали и договорили. На брзу руку одаберу велики чопор коња, волова и оваца и потерају куда су знали, да им је најближе и најзгодније. Погинулог друга закопају у једној шуми. Потере није било за њима јер не беше Турака на окупу, а оно, што их је било, није смело вулу остављати. Хајдуци срећно умакну и претерају заплењену стоку у банску крајину па је у Карловцу на вашару распродаду.

Асан-ага стигао је већ у Лику, а до Тромеђе све попалио, кад му глас допаде, да су му хајдуци стоку отерали. Врати се за то брзо а уједно чуо је, да се крајишки баталиони из Италије и других места враћају, па је и због тога морао да бежи.

Вратио се Асан-ага кући, па стаде распитивати: ко су и одкуда су и какви су хајдуци били који су му стоку отерали? Мало по мало па дознаде, да то беху три Вука три побратима а с њима још и других мирних хајдука, из Босне, који се оној тројици придружише. Асан-ага истраживао је све то полагано — не хтеде наглити. У кући Бањчевој још не знају, да је њихов домаћин погинуо, већ још једнако мисле, да је и он са другима у друштву заплењену стоку на пазар отерао, па се није могао до сада вратити. Асан-ага сазнао је све како је било. Не рекав ником ништа, упути се он са јаком четом у село, где је кућа Бањаца. Кад је стигао пред кућу одмах похваташе његови момци, све, које су у кући затекли. У кући није било готово ни једне мушке главе већ само жене и деца. Обичај је био, да Турци не дирају у жене и децу, а нарочито бегови су на то јако пазили.

Доведоше жене и децу пред Асан-агу и он их одмах запита: ко је жена и које су деца онога Бањца што га убише? Знао је како је Бањцу име, а није знао да је погинуо. Каже се жена а покаже које су јој и деца, имала је два сина, између седме и осме године, и једну постарију девојчицу којој је могло бити девет година. Затим је упита где јој је муж, и је ли код куће? Жена му одговара, да га код куће нема, да не зна куда је отишао, јер људи женама не казују, што раде и куда иду.

Но Асан-ага се незадовољи тиме, већ јој попрети, да ће јој најпре децу, после њу на месту посећи ако не каже, све по истини. Но жена се не поплаши, већ говораше и тврђаше да ништа не зна. Кад Асан-ага виде, да од жене неће ништа чути, подвикне на свога слугу Хасана, да најпре децу покоље, па онда и жену. Деца ударила у плач и вриску, веру се око матере, и моле је да их неда Турцима. Види жена, да ту помоћи нема, и да јој је, као и њеној деци смрт за вратом. Теши она децу, да се умире, и Асан-аги опет говори, да ништа не зна, а он, кад је такав јунак, за бог седам краљевина знају, нек учини и то јунаштво, па нека својом руком побије ситну децу и њу, као слабу жену која никаква оружја нема. Асан-ага подвикне опет на Хасана, да изврши што му је заповедио. Хасан потегао ханџар црнокорац, ухватио једно мушко дете и замахнуо већ да му одруби главу. Но у том Хасану приступи баба једна, па му рече, да причека док се дете прекрсти и богу помоли, пак онда нека учини што му се заповедило. Хасан погледа Асан-агу, и очекиваше, шта ће му овај рећи. Асан-ага подвикне; сеци пашчад, да их нема! За неколико тренутака лежале су три одрубљене главе од троје невине деце. Дошао је ред на жену, а Асан-ага рече јој: Сад је ред на тебе, па ако неказеш, Хасан ће ти комад по комад меса сећи са тела. Док јој је Асан-ага тако говорио, извадила је она ножић иза појаса, отсекла свој језик, па га баци пред Асан-агу а сама се стала у крви давити. Хасан потегне својим ханџаром на жену без језика и отсече јој главу. Кад беху тако готови, повратише се у Пећи. Не дознавши где су хајдуци.

П. У—ц.

зитивни закони државни. (Предговор „Зборнику правила“ од Др. Н. Милаша, стр. CXX.) Да то бива, свједоџба је, што је и наш епарх. школски одбор, колико само ја знам, у ријешењу своме од 15. авг. 1882. бр. 113. употријебио позитивни закон државни.

Прва алинеја 1. §. кривичног закона угарског гласи: „Ein Verbrechen oder ein Vergehen bildet nur diejenige Handlung, welche das Gesetz als solches erklärt.“

Друга алинеја 1. §. кривичног закона угарског гласи: „Niemand darf wegen eines Verbrechens oder Vergehens zu einer anderen, als zu der für dasselbe vor dessen Verübung gesetzlich bestimmten Strafe verurtheilt werden.“

2. правило VI. вас. сабора каже: „Кривац има подлећи епитемији, коју наређује оно правило, о које се је огријешио.“

У тих пет тачака доста сам казао у начелу...

Да рекнем сад, шта имам да кажем посебице.

Хтио, не хтио — морам да кажем ово што иде:

У првој и другој алинеји реплике своје труди се конз. фишкал, да докаже „упорност“ код мене. Који су му разлози? Разлог за „упорност“ код мене био је конз. фишкалу све досад то, што сам апеловао и по неуспјеху и „Nullitäts-Beschwerde“ уложио, и што сам два пут три заискао истражни записник! А сад су конз. фишкалу ови разлози: 1.) Што сам през. наредбу Његовог Преосвештенства о исповијести, која се наредба почиње с условном ријечцом „кад“ узео за условну наредбу (конз. фишкал погрјешно изводи из признања мога, да епископ има безусловну власт издавати наредбе, да епископ никад не може издати условну наредбу!) да се т. ј. имам обратити лекару онда кад осјетим да сам болестан, а не и кад знам да нијесам болестан, за што говори хришћанска наука, као н. пр. књига „Православное ученіе“, издана „съ потвержденіемъ митрополита“ у Бечу 1784., на стр. 145.: „Исповѣданіе должно быти тогда, когда совѣстъ мучитъ обличеніемъ какова нибудъ грѣха,“ — 2.) Што нијесам кориговао „Служебник“ ја, него сам дочекао да га коригује он, тако да се оно условно „аще“ у „Служебнику“ не односи на през. наредбу Његовог Преосвештенства, него на друго не знам шта, као да у православном учењу партије постоје, — 3.) Што он, не ја, узима да је през. наредба Његовог Преосвештенства безусловна, и ако се почиње с условном ријечцом „кад“, те изводи да безусловна наредба не може искључивати безусловну покорност, — 4.) Што он тврди, да ја не смијем през. наредбу Његовог Преосвештенства тумачити, те тим заузимати автономан дјелокруг, ширити нову догму, etc., и ако он може знати, да ја смијем и „Символ Вјере“ тумачити н. пр. а опет за то да не заузимам автономан дјелокруг, не ширим нову догму, etc.!

То су разлози конз. фишкала, да је „упорност“ код мене:

Но нема ни једног канона и ни једног §. у кривичном закону угарском, који би садржавали те разлоге да је упорност код мене! А кривични закон угарски каже јасно: „Ein Verbrechen oder ein Vergehen bildet nur diejenige Handlung, welche das Gesetz als solches erklärt!“

Него збиља! Биће да конз. фишкал налази „упорност“ код мене у томе, што сам се зар огријешио о речена три канона! Али у та три канона ни не спомиње се ријеч „упорност“! С тога није тријебе да се са свијећом тражи у та три канона оно, што нема у њима!

Елем „упорност“ код мене не постоји!...

У трећој алинеји реплике своје жали се конз. фишкал „миморед“ (што је „миморед није у ред“, каже наша пословица, па баш и ова жалба нема мјеста овдје, јер о томе нема ништа у фишкалној акцији, а фишкал има права сад већ само да брани акцију своју, а не да доноси нову тужбу!) на „апострофирање“ моје, наиме на скврњење достојанства звања његовог од стране моје, на и без најмањег узрока називање фишкалне акције „инфамијом“ од стране моје etc. Што сам овдје ондје казао, све сам казао „bei der Verhandlung einer vor einer Behörde anhängingen Angelegenheit, in Bezug auf diese Angelegenheit!“ А у таким догађајима искључена је кажњивост! Ево како гласи 226. §. кривичног закона угарског: „Das Strafverfahren wegen Verleumdung und Ehrenbeleidigung ist ausgeschlossen, wenn die Thatsache oder der beschimpfende Ausdruck bei der Verhandlung einer, vor einer Behörde anhängingen Angelegenheit, in Bezug auf diese Angelegenheit und die Parteien, mündlich oder in den Verhandlungsakten behauptet, beziehungsweise angewendet wird.“ Но ако конз. фишкал држи, да је „апострофирање“ моје то ипак кажњиво, нека ми створи отуд особити процес, јер то и тако не спада амо, као што и сам тврди да је то ту у реплици „мимогредно.“ 263. §. кривичног закона угарског, који у последњој алинеји гласи: „Der Beweis der Wahrheit der Behauptung oder des Ausdruckes hat die Straflosigkeit oder des Angeklagten zur Folge,“ убијеђен сам да ће ме одбранити! Но прије него што би конз. фишкал упутио се на тај особити процес, нека, осим цитиранога тога §., сјети се, да је, да не наводим чак то, како је и Исус Христос овдје ондје овога и онога „апострофирао“, и апостол Павле употријебио баш ријеч „инфамија“ (Дјел. 25, 11) према противницима својима? А зашто? Што је био невин у процесу своме, као што сам и ја у своме!

Елем „апострофирање“ и не спада амо!...

У четвртој и петој алинеји реплике своје труди се конз. фишкал да побије приговор мој на смисао 43. правила Карт. сабора, који смисао он заступа. У одговору своме на фишкалну акцију изнио сам на видјело, да ме канон тај ни најмање не терети. Побијање приговора мога од стране конз. фишкала сама је конфузија! Нека епарх. конзисторија изволи прочитати 43. правило то, и оно што о њему каже конз. фишкал у фишкалној акцији, и приговор мој, и побијање тога, — па ће се увјерити, да је побијање то од стране конз. фишкала сама конфузија! Свакој ријечи ту треба закрпа? Па што да се мучим крпљењем цијеле површине?! Ево да још једном изнесем на видјело, да ме канон тај ни најмање не терети. Кад ко да иде на исповијест, то канон тај не каже! Нити постоји и један канон, који би казивао, да ко може наређивати, кад ко да се исповједи, друкчијим ријечима, осим ријечима св. Духа, које је горе „Православное ученіе“ казало, а које наређују кад је „Исповѣданіе должно быти.“ Та то и природни закон каже, да ни један љекар не може наређивати, кад ко да га позове у помоћ! Позваће га човјек, и то онда, кад падне у болест! 43. канон тај говори о времену (Zeitdauer), колико ко да се каје, а не о времену (Zeitpunkt) кад ко да се каје. Архијереј т. ј. по канону томе има право (па и то право имају данас већ и јереји!) ономе, т. ј. грјешнику, који осјети потребу исповијести и потражи у њега, сам или преко пароха свога, спаса из грјеховнога стања, пошто се исти исповједи „вријеме“ (Zeitdauer) кајања одредити, колико времена т. ј., и то према разлици грјехова, да исти има кајати се, т. ј. не причешћивати се, него плакати, метанисати, и т. д. (као и љекар што је властан одређивати, колико дуго да пацијенат његов чува собу, пије ову или ову воду и т. д.) О томе „времену“ (Zeitdauer) каја има покор канона!... Но овдје није тријебе о томе даље говорити!

Елем 43. правило Карт. сабора ни најмање ме не терети!...

. . . . . .

У шестој алинеји реплике своје мучи се конз. фишкал да побије приговор мој на смисао 39. правила св. апостола, који смисао он заступа. У одговору своме на фишкалну акцију изнео сам на видело, да ме ни тај канон ни најмање не терети. И ово побијање приговора мога од стране конз. фишкала јесте сама конфузија! Нека епарх. конзисторија изволи прочитати и 39. правило то, и оно што о њему каже конз. фишкал у фишкалној акцији, и приговор мој, и побијање тога, па ће се увјерити, да је и то побијање од стране конз. фишкала сама конфузија! Та, г. Ивковићу, нијесам ништа предузео „без приволе“ Његовог Преосвештенства, па што треба привола његова! Та ето, г. Ивковићу, и ви кажете у реплици својој, да „смер горњег канона управо и није други, већ онај, којег је оптуженик у свом одговору навео“. Па што онда нисте досљедни, него силом извртите свамо онамо, те велите, да ме ипак канон тај терети! Та мора човјек да подигне глас свој на такво шта! Конз. фишкал баш самовласно тумачи каноне, па још и коригује „Служебник“, а једнако ми натурује тумачење моје през. наредбе Његовог Преосвештенства као преступ, као дирање у суштину наше св. цркве, као крњење права епископских! Е, г. Ивковићу, али узмите добро на ум, шта каже кривични закон угарски! Прва алинеја 1. §. кривичног закона угарског гласи: „Ein Verbrechen oder ein Vergehen bildet nur diejenige Handlund, welche das Gesetz als solches erklärt.“ Гдје је канон или §., који би тумачење наредбе епископске узимао као приступ, као дирање у суштину наше свете цркве, као крњење права епископских?! 39. правило св. апостола ни не сања о таком чему! Нигдје нема §. који би то говорио!

Елем ни 39. правило св. апостола ни најмање ме не терети!...

У седмој алинеји реплике своје конз. фишкал сам скврни достојанство звања свог! Молим епарх. конзисторију да изволи прочитати 62. правило карт. сабора, приговор мој, и побијање конз. фишкала у реплици његовој, па ће се увјерити о томе, што кажем! У тој алинеји сам конз. фишкал до ноге туче фишкалну акцију своју, односно онај предлог свој о казни! У тој алинеји конз. фишкал признаје да се немам казнити! Ево како. Конз. фишкал каже ту, да ми 62. правило то није ни ставио на терет! Он је, каже, узео 62. правило то само за то, да се види колику казну заслужујем за „тумачење“ през. наредбе Његовог Преосвештенства о исповијести, кад се ополика казна ту диктира за онај приступ онда! Нема мјеста, г. Ивковићу, „аналогијама“ код предлагања казне! Чудим се конз. фишкалу, што није узео за стварање „аналогије“ 66. и 69. канон св. апостола, гдје се тако рећи за никакав приступ установила најтежа казна „свргнуће“, бар би био кадар донијети „weltberühmten“ предлог да се можда сви епископи, презвитери и ђакони свргну! 66. правило св. апостола гласи: „Клирик, који се затече да пости у недјељу или суботу (осим велике), нека се свргне“! А 69. правило св. апостола гласи: „Епископ или презвитер, или ђакон, који не пости св. четрдесетницу пред пасхом, или среду и петак, нека се свргне, осим ако је запречен од телесне немоћи“! Но, али боље да ћутим о томе, да не произведем толике силне фишкалне акције! Ја овдје сад треба да сам задовољан с тиме, што нема мјеста „аналогијама“ код суђења! Ево доказа да нема мјеста. 2. правило VI. васеленског сабора вели: „Кривац има подлећи епитимији, коју наређује оно правило, о које се је огријешио.“ А друга алинеја 1. §. кривичног закона угарског каже: „Niemand darf wegen eines Verbrechens oder Vergehens zu einer anderen, als zu der für dasselbe vor dessen Verübung gesetzlich bestimmten Strafe verurtheilt werden!“

Елем па ни 62. правило Карт. сабора ни најмање ме не терети!...

Дакле:

„Упорност“ код мене не постоји!...

О 43. правило Карт. сабора и о 39. правило св. апостола нијесам се огријешио!... нити се код тих канона наређују казне, а 62. правило Карт. сабора које ми још к отоме конз. фишкал ни не меће на терет, увлачење у та два канона нема мјеста!...

А од таквих чинилаца излази резултат:

Невиност моја!

Елем цијела фишкална акција ни мало ме не терети!...

Па шта да још дужим?! Не ћу тога! Него:

На основу доказане невиности своје молим епарх. конзисторију, да ме ослободи од фишкалне акције и репонује!...“

Књижевност.

„Прошлост, установа и споменици угарских краљевих Шајкаша.“

I.

Са посеченог дрвета, добили смо један плод. „Српског ученог друштва“ нема више, али је изашла 67. књига „Гласника“. То ће канда бити последња. Од сад ћемо добијати Гласнике „српске академије“. Ту је академију створила не баш чиста намера Гарашанинова, но ми јој ипак желимо светао успех. Наравно, да ту не помажу многе лепе жеље, него ће требати изменути правила; требаће прорезати на академији мало шира врата, јер иначе неће она бити, крај све позлате Гарашанинове, ни из близу оно, што је било „српско учено друштво“. — Но ово је узгред речено; цељ нам је да прикажемо 67. књигу „Гласника“.

Најновија књига „Гласника“ доноси нам расправу под насловом: „Прошлост, установа и споменици угарских краљевих Шајкаша“, од Гавре Витковића“. Књига износи 700 страна.

Велики и драгоцен материјал доноси ова књига. Писац нам износи у препису 137 нових историчких и књижевних података, који се тичу прошлости Шајкаша. „Ти књижевни споменици“, вели писац, били су својина јуначких Шајкаша, они су их у најстарија доба набавили у разним српским крајевима. Међу овим књижевним споменицима осим рукописних књига из XIII. XVI. века, има и најстаријих печатаних књига до сад познатих и непознатих редакција“.

Писац је дао префотографисати насловне листове некојих од тих књига, слике шајкашких застава, и грб српске патријаршије, те их је изнео на јавност, што свакојако знатно подиже вредност књизи.

Г. Витковић није се задовољио тиме, да покупи историјске и књижевне податке, те да их сасвим необрађене изнесе пред читаоце. Истина, није их ни писац довољно обрадио, али је у неких 160 страна изнео најглавније о прошлости и установама Шајкаша. Има некоја места, којима се може замерити, али је г. Витковић без сумње обогатио нашу књижевност с једним знаменитим и важним делом.

У предговору, који не износи више од 10 листи, навео је писац укратко језгро његовог истраживања.

„Срби су се у знатном броју настанили већ у трећој десетини VII. века у Срему и у пределима, које су доцније прозвали Банат и Бачка. Кад су се Мађари после три века населили у Панонију, они су тамо у југоисточним крајевима затекли Србе у културном стању. Срби су се тада већ занимали пољским радовима, сточарством, прерадом сировина, трговином и иловидбом на Дунаву и његовим уточцима. Мађари су познали Србе као веште лађаре који плове по рекама, а граде и бродове.“ Ето, то беше узрок, те се у Угарској тако брзо развијала убојна флотила, а на почетку XI. века, постала је та флотила саставни део мађарске војске, и назвала се: „флотила краљевих Насадиста, или Шајкаша.“

Испрва су били Шајкаши Срби и Мађари. „У Шајкаша владало је начело задруге, или друштвене заједнице, која је позајмљена од Срба, која је установа од памтивека постојала у њином породичном животу. Из те породичне задруге, поникла је војничка задруга. Поглавица задруге, беше уједно капетан. „Чланови те задруге беху Шајкаши свију станица на Дунаву, од Пожуна до Видина, а главно место беше од памтивека Коморан. Мађарски краљеви премештали су чланове те војне задруге са доњег Дунава. На тај начин су дошли Срби Шајкаши у Пожун, Ђур, Коморан, Острогон, Сентандреју, Будим, Пешту, Српски Ковин (на чепељском острову) Бају и још друга места.“

Писац нам прта опширно борбу Шајкаша. Они се боре, возе војску, рану, чувају прелазе, и гину... гину... гину... Доцније је све мање и мање Мађара и странаца међу Шајкашима. Долазе стотинама хиљада Срба из других српских крајева, они попуњују редове Шајкаша; они држе на својим плећима турску навалу, они спасавају у појединим биткама мађарске краљеве, спасавају после мухачке битке краљицу и мађарске вође. Чудо те нас је и толико остало; јер ми смо се искрвавили.

Писац је изнео повластице, које су даване Шајкашима; изнео је захвале које су добијали од мађарских краљева, изнео њихове патње. Док господштина живљаше у раскошу, Шајкаши се борише а не примаше по три године плату. Тако је било некада. Данас последње потомке Шајкаша назива сваки солгабировчић — велеиздајницима, гледа у њима странце, крвнике ове земље...

Не можемо више да пишемо, тешко нам је. Другом приликом окренућемо се опширније по овој књизи.

Вести из места и са стране.

Ухваћено писмо. У угарском сабору интерпелисала су два посланика, министра Орција, о оном ухваћеном писму, које је писао велики жупан Талијан. Те интерпелације биле су јако млаке. Интерпеланту стало је било за тим, да удара по великом жупану, и да га избруси, због гадне денунцијације, и што је пањкао опосицијонаре, да су комунци и т. д. Али није схватио ствар са вишег гледишта. Није говорио о том, како велики жупан признаје, да се код нас гази закон у корист владиних посланика, те се купују бирачи, а још мање је додирнуо оне крупније моменте, које смо ми у уводноме чланку нагласили. Министар Орци није био у сабору, те ће тек доцније одговорити. Будимпештанске новине јављају, да ће Орци одговорити, како је оно приватно писмо, које не спада пред јавност. То ће бити одиста леп одговор, и баш смо љубопитни, како ће опозиција тај одговор примити. То писмо има своју нумеру, није незванично, но баш и да јесте, то не мења ствар. — Занимљиво је, како неки листови, који из потаје држе с владом, хоће да покрију ствар. Они веле: то што се при избору Сечењија десило, дешава се свугде. Сви ми знамо да код наших избора нема правде и да се купују гласови. Па шта се бунимо? Нисмо дознали ништа ново. Цела је ствар у томе, што је сад све то признао нехотице свету и један велики жупан. — Ето докле је код нас дошла већ безочност.

Наше пушке репетирке, које се већ у велико граде, преживиле су се. Сад се прави проба са другим пушкама, које имају мањи калибер, (дакле лакше је и оружје и муницija) и на сваки начин ће се те пушке малог калибра усвојити. Опозиција је у делегацијама говорила да треба усвојити пушке малог калибра, но министар војени је онда рекао да за те пушке треба други барут а не овај наш. Тај други барут је до душе пронађен, ал он после неког времена изгуби снагу. Сад се и г. министар канда уверио о противноме. У Француској међутим исмевају нас и причају неку чудну приповетку. Веле, да је генерал Буланже „неке“ преварио. Кад је у Француској пронађен нов барут, који има јачу снагу од дасадањег, Французи су почели градити пушке репетирке малог калибра. Но тајну тог барута јако су чували. У радионици где су се градили патрони, били су понамештани врло поуздани људи. Одједном дође генералу Буланжеру један од надзорника и рече му, да му један странац нуди 5000 франака, ако му набави новог барута. Генерал Буланже договори се с чиновником, те овај примио 5000 франака, а оном странцу даде други неки и то лош барут, који после неког времена губи снагу. Кад су тај барут испитале неке стране државе нашле су му ману, одустале су од пушака с малим калибром и радовале су се како је Француска насела. Јел ова прича истинита или не, то незнамо, ал ако јесте истинита, онда се — нас тиче.

Загребачка тужба. Ми смо донели, какву је тужбу подигло загребачко варошко веће против бана Хедерварија. Та је тужба требала отићи краљу, но бан Хедервари уништио је тај закључак, јер „прелази границе делокруга варошког већа.“ Будапештански листови прете сад Загребу као на команду. Веле, ако се Загреб не смири, да ће бан преселити престолницу Троједнице у Осек. И за тај случај овако описује судбину Загреба: „У Загребу ће онда настати мир; улице ће му бити празне, и варош ће личити старој, угледној удовици. Може после та варош опонирати како хоће, бан и влада слушаће то из даљине и смешиће се. Кад се баци у пензију каква престолница, она губи цео значај. Зато нека се Загреб добро узме па ум.“ — Дакле је забрањено чак и тужити се, јер чим се ко потужи, прете му, да ће га — упропастити. То су заиста жалосне прилике.

Преки суд. За заланску жупанију прогласила је влада преки суд, а за најкраће време мораће то исто учинити у веспремској и шомољској жупанији. Крађе, паљевине, убијства намножише се у тој мери, да се то већ гледати не може; влада већ од више недеља покушава, да са обичним средствима изађе на крај, али безуспешно. Сад је прогласила преки суд. Престолнички листови не крију, признају отворено, да је то по нас срамота. Само се тамо појављује нужда вапредног стања, преких судова, где се државни послови не воде како треба. Поједини листови зарођавају се дубље у ствар те веле: Није лако красти ни харати. Нужда, невоља гони људе на такав очајан корак, а кад је нужда и невоља порасла, па је порастао и број лопова. Нема никакве сумње, да у томе има много истине, или ако хоћете, то је баш сушта истина.

Странци у Србији. Читамо у „Одјеку“: Кад путује човек нашом железницом помислио би пре да по некој туђој земљи путује а не по Србији. Служитељи дочекују обично немачким запиткивањем, чиновници међу собом и са својим потчињенима разговарају понајвише немачки, често натуцају француски, талијански или влашки. Сви се језици чују, али српски најређе. Исто је то и на влаку. Кад н. пр. у Осипаоница викне влаковођа „фертиг“, зар би могао путник помислити, да путује на земљишту слободне краљевине Србије?! Натписи имена

станица, натписи на вратима појединих станишних одаја, све је на страном језику, равноправно са српским написано. Е а наша је линија међународна, рећи ће ко, па за љубав странаца ваља и немачке и француске натписе трпити! А молићемо, зар није у истој мери међународна пруга и мађарска линија од Пеште до Земуна, па да ли се Мађари на то обазиру, те да и они поред свог „Еђетертеша“ још и немачке и француске натписе праве? Боже сачувај! У Мађарској је само мађарски језик и натпис важећи, па тако би ваљало и у Србији да буде. Зар је у међународном интересу, да чак и чување линија врло ретко Срби врше, него се и на та места странци постављају? Надамо се, да ће г. министар грађевине енергично настати, да се сво особље железничко, које долази у непосредан додир са народом, замени Србима, и да се служе искључиво српским језиком. По уговору са железничким друштвом ваљало би и у самој дирекцији да су већином Срби, јер Срби имају првенство за сва звања, за која су способни, а сумњамо да има много звања у железничкој управи, за које се не би нашло у Српству способних људи.

Нови Сад, 26. септ.

Герман Анђелић приложио је карловачкој саборној цркви 1000 дуката; на оснивање свештеничког удовичког фонда за архидијецезу 20.000 фор.; а на пензијони фонд професора српске прав. карловачке гимназије такође 20.000 фор. — Он је то приложио по његовим речима: карловачкој цркви због тога, што се тамо крстио; гимназији карловачкој зато, што се тамо учио, а свештеничком удовичком фонду, што је и он свештеничко сироче. Што га нису виши узроци руководили на то дело, или они ситни које он навађа, то не мења ствар. Прилози су свакако учињени, и то је похвално. Ми смо и онако пре десетак дана донели чланак у „Застави“ под насловом: „Наши црквени великодостојници“ у ком смо се жалили, што ти великодостојници ни с које стране не врше своју дужност. Ово би био рад у оном наглашеном правцу, али изрично напомињемо, и ако је похвалан, он разуме се није загладио, није могао загладити учињено Германово зло.

Трговина.

= **Нови Сад**, 26. септембра (8. октобра). На измаку овонедељнога житарскога рада је на горњим пијацама житарским шеница слабије нуђена; и куповање је у неколико малаксало, но цене су се досадање добро одржале. На нашој пијаци нема до овога часа никакве промене. Покрај умереног довоза цене су остале досадање. Плаћа се шеница новосадска, шајкашка и сремска 6 ф. 30—40 н., била је понека већа партија ванредне каквоће и по 6 ф. 50 н. пазарена. Наполица 5 ф. 50—60 н. Јечам 4 ф. 30 н. Зоб 4 ф. 40 н. Кукуруз стари 5 ф. 30—40 н., нов кукуруз некрљен 3 ф. 40—50 н. Све од 100 кгр.

Посао са производи покрај слабог промета при досадањим ценама.

*

У **Будимпешти**, 25. септембра (7. октобра). Није понуде а није праве воље за куповање. Шеница је одржала своју пуну цену досадању. Продато је једва 15.000 метер центи. Плаћана је шеница потиска тешка 82· 7 ф. 15 н., 81 5 7 ф 17½ н., 80· 7 ф. 12½ н., 79·5 7 ф. 12½ н., 76·4 6 ф. 97½ н. Пештанска 80· 7 ф. 17½ н., 76·4 6 ф. 97½ н. Арадска 79·5 7 ф. 25 н. Банатска 78· 7 ф. 5 н. Све на три месеца. Јечам 5 ф. 37½, 5 ф. 40 н., и 5 ф. 45 н. Зоб 4 ф. 90 н., 5 ф. 10 н., 5 ф. 15 н., и 5 ф. 20 н. Кукуруз 5 ф. 95—6 ф. Све од 100 кгр.

На марвеном вашару недељном је било 3328 ком. крупне и ситне марве. Плаћани волови 100—235 ф., јалове краве 82—170 ф. од пара. Теоци 16—18 ф. од ком. Овци 6 ф. 75—16 ф. 50 н. од пара. Месо воловско 43—50 ф., кравије 42—44 ф., телеће 60—70 ф. од 100 кгр.

*

У **Пожуну**, на овонедељном овчијем вашару је било 6916 ком. Тенденција лабава; плаћане овце за извоз од 15—20 ф., лошије 6—14 ф., цигаја 10—16 ф. од пара. У Бечу је исти дан било на окупу 6228 ком. разне врсте оваца.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 26. септембра.

Дукати — — — — — — —	5·92
Наполеондори (20 франака) — — —	9·92
4% угарска златна рента — — —	99·35
5% „ папирна „ — — —	86·30
Немачке држ. марке — — — —	61·40

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 26. септембра у вече.)

Петроград. Ејуб-кан стигао је у Гусин.

Париз. Јуче у вече ухапшен је генерал Кафарел и стављен под истрагу због тога, што се тврди, да је за новац обећавао некима грађанска одличја, како би се извукао из финанцијских неприлика. Као посредника спомињу новине сенатора и генерала Даналана, госпођу Тимузен и пруског барона Крајтмајера.

Дописка уредништва.

Пријатељу у Сентомаш: Седница централног одбора наше странке, на коју ће бити позвани сви чланови, и на којој ће се расправити штатути о организацији сазваће се по свој прилици за 1. новембар. Не бојте се, није застало, него се чекало док прођу најнужнији послови. То сте баш и ви желили.

Добровољни прилози.

Скупљени у Новом Саду и предани уредништву „Заставе“ за „једног болесника“, коме је у корист приређена „прва паорска беседа у Сентомашу“: Јоца Ђорђевић 2 фор. Др. Илија Огњановић 1 фор. Жаника Дера 1 фор. Милан Јовановић професор 1 фор. Јаша Томић 1 фор. Сава Стојковић 50 новч. Никола Маленчић, радник 50 новч. Ђока Милутиновић 2 фор. Сава Аврамовић 1 фор. Ђура Цвејић из Вршца 1 фор. — Свега **11 фор.**

Ова је свота отправљена на опредељено место.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ И ПРЕПОРУКА.

Господину Радивоју Поповићу
наставнику глувонемих
у Митровици.

Десет месеци полазило је наше дете Олга Ваш глувонеми завод, и ми као родитељи сматрамо за своју пријатну дужност и овим Вам путем нашу особиту и срдачну захвалност изјавити, јер смо се за ово кратко време уверили, да је наше дете велика и знатна успеха показало, — како **у гласном и разумљивом говору, тако исто читању, писању и рачунању.**

Свака је награда малена, којом се Ваш неуморни труд наплаћује, те примите и још једанпут покрај наше вечите благодарности и овом приликом израз нашег особитог поштовања.

Уједно нека нам је допуштено, **овај први и једини у Српству глувонеми завод**, који је г. **Радивој Поповић у Митровици** године 1886. отворио, а сад и од високе краљ. земаљске владе у Загребу највише одобрење добио, те у ком је опет 1. октобра о. г. наставу отпочео, свима оним несретним родитељима, који глувонему децу имају, најтоплије препоручити, — у коме заводу такова од природе несретна деца, не као до сада знацима и прстима, — **него по најновијем начину, науче гласно речи изговарати, читати, писати, рачунати и богу се молити — као и остала друга здрава деца.**

У Митровици 3. октобра 1887. п. н.

Паја и Јулија пл. Георгијевић.

ОГЛАСИ.

Farbige seidene Faille Française, Surah, Satin merveilleux, Atlasse, Damaste, Ripse und Taffete fl. 1.35 per Meter bis fl. 7.45 vers. in einzelnen Roben und Stücken zollfrei in's Haus das Seidenfabrik-Depot **G. Henneberg** (k. und k. Hoflieferant), **Zürich** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Farbiger, schwarz- und weißseidener Atlas 75 kr. per Meter bis fl. 10.65 (in je 18 verschiedenen Qualitäten) versendet in einzelnen Roben und Stücken zollfrei ins Haus das Seidenfabrik-Depot **G. Henneberg** (k. u. k. Hoflief.) in **Zürich**. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

ЗДРАВЉЕ СВОЈЕ може се најбоље сачувати кроз ношњу **проф. др. Густав Јегера** нормалног рубља, и то: **кошуља** за господу, госпе и децу, **подчакшира** и **јакни** (дуксера), **чарапа, сукања, опасача** и др. Све ово добија се право, **само** у трговини

ЈОВ. ГЕОРГИЈЕВИЋА
КОД „ПИСМА“ У НОВОМ САДУ

Цене су **једнаке** са бечким и пештанским деповом, а **много јефтиније** од ма које **имитације**. 2—

КРАЉ. УГАРСКИ ВАРОШКИ БИРО

за продају подвозних билета **у Земуну**, даје подвозне карте за све станице угарске државне железнице са везом Немачке, Белгијске, Румунске и Швајцарске железнице, а тако исто и карте за купатила за све станице, које су ушле у железничку тарифу, и на послетку билете за даље путовање с повратком (Kombinirte Rundreise billet).

Путницима се обраћа нарочита пажња на пробитачност билета за даља путовања с повратком, која је у томе да се са спуштеном ценом од 33% јефтиније и у току 45 до 60 дана важећи, могу употребити и брзовози, а да се вожња ма на којој станици без икаквих препона може прекидати и настављати путовање за време докле билет важи.

Писмене поруке као и свако извешће брзо одправља.

По прузи аустро угарске државе железнице може се употребити и оријент-експрес са доплатом 20%

20. јуна 1887. год.

Краљ. угарски варошки биро
за продају подвозних билета
у Земуну акер-улица.

20—20

„ЕКВИТЕБЛ“

ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО ЧОВЕЧЈЕГ ЖИВОТА СЈЕДИЊ. ДРЖАВЕ
у Њу-Јорку, основано 1859. године.

Стање осигуране своте 31-га декембра 1886. 2.097 милиона франака. Нова осигурања изнашали су:

у години 1884.	у години 1885.	у години 1886.
432,000.000	498.600.000	568,800.000 франака.

Целокупна главница (фонд) увеличо се од 326,400.000 франака 1. јануара 1886. на 395,200.000 франака до 1-ог јануара 1887.

Чист преостатак добитка изнашао је 1-ог јануара 1887. 81,600.000 франака, према прошлој години увећао се са 15,000.000 франака.

По Европи уложене главнице изнашају преко 19,200.000 франана. После 2 године нема приговора полицама. Оне се и одкупљују и редуцирају по жељи, после три године.

Деоничка главница од 100.000 долара укамаћена је само са 7%, остали многи милијони изнашајући добитак искључиво припада осигураницима.

Најјефтинија уплата, највећа гаранција и најлибералнији услови на целом свету на и највећи рад изнад сваког друштва.

Проспекте и свако извешће на српском језику шаљу **СТЕВАН ПЕТРОВИЋ и СИН** главни заступници за сремску жупанију и краљевину Србију са седиштем у Земуну и Београду. 25—39

„ЕУРЕКА“

ЈЕДИНО ПАТЕНТИРАНИ АПАРАТ ЗА ВАЗДУШНИ ГАС

са 10—500 пламенова, да се ниже са једног средишњег места осветле или греју позоришта, слагалишта, хотели, летњиковци и т. д. Примена и употреба као и код угљеног гаса, са свим сигурно, није нужно стручно знање за управљање, врло згодно за терање мотора са гасом. Стотинама признања.

Ценовници и предрачуни шаљу се бадава и плаћеном поштом.

Ц. к. прив. фабрика 1—
Gerson Boehm & Rosenthal,
Wien, I., Friedrichstrasse Nr. 8.

ЈЕДНА ГОСПОЂА

која у гласовиру темељиту и систематску поуку даје, жели давати сатова. Иста може ученика од првих почетака у истој свирци усавршити. Услови врло повољни. Упитати се у администрацији. 1—3

ШПЕЦЕРАЈА, МАТЕРИЈАЛА, БОЈА, ВИНА И ДЕЛИКАТЕСА ТРГОВИНА

ЛУКЕ МРАВИЋА

У СТАРОМ БЕЧЕЈУ

потребује једног практиканта. 1—1

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА

КОСТЕ ТЕОДОРОВИЋА

У ВИНКОВЦИ 1—3

потребује једног млађег помоћника.

ОГЛАС.

Издајем пекарну у кирију на 3 или више година. Ко примити жели, може се упитати код мене.

Мита Грујић, у Иригу
сикираш.

1—1

ШПЕЦЕРАЈСКА И ПАМУКА ТРГОВИНА

СТЕВАНА П. КРЕЦУЛА

У ЗЕМУНУ

потребује два спомоћника, они, који су вични српском, немачком и мађарском језику, а који су у мешовитој трговини већ служили, имају првенство. 1—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

БРАЋЕ МИЧА

У ЧАКОВУ

треба једног помоћника, који одма ступити може. — Изискује се знање српског, романског и немачког језика. 1—3

МАНУФАКТУРНА И КОЖАРСКА ТРГОВИНА

В. ЂОРЂЕВИЋА

у Шиду

потребује 2 млађа спомоћника, који су вични у кожарском еспапу. 2—2

НЕМА КОНКУРЕНЦИЈЕ.

НАЈВЕЋА НОВОСАДСКА ТРГОВИНА

СА МУШКИМ И ЖЕНСКИМ ОДЕЛОМ БЕРНХАРДА ФИШЕРА

ГВОЗДЕНИ ЧОВЕК.

Мушко одело . . .	од ф. 8.75 до 20 ф.	Женски зимњи огртачи	од ф. 15 до 55 ф.
Зимски капут . . .	од ф. 8.50 до 40 ф.	Женски огртачи за кишу	од ф. 6 до 20 ф.
Зимски капут за свештенике	од ф. 18 до 40 ф.	Женски мантлети с первазом	од ф. 15—45 ф.
Црно салонско одело	од фор. 15 до 30 ф.	Женска ћурчад с первазом	од ф. 20—50 ф.
Горњи капут . . .	од фор. 8 до 25 ф.	Дечији зимски огртачи	од ф. 4.50 до 10 ф.
Дечије одело . . .	од ф. 2.60 до 10 ф.	За женску децу зим. огртачи	од 5.50 до 20 ф.
Путничке бунде . .	од ф. 29 до 100 ф.		

Велико сложиште шешира за људе и децу, ципела за женске и децу, — велико сложиште рубља.

Све за чудо јевтину цену.

1—3

НЕМА КОНКУРЕНЦИЈЕ.

НЕМА КОНКУРЕНЦИЈЕ. НЕМА КОНКУРЕНЦИЈЕ.

ТРГОВАЧКА КУЋА

БЕРНХАРДА ТИХО-А

у Брину, Krautmarkt 18 Z у својој кући

шаље уз плату у наточ:

Остатак бриског штофа, чиста вуна, 3·10 метра комад за један пар мушки хаљина	ф. 5.—
Остатак штофа за горњи капут чиста вуна, 2·10 метра комад, за један горњи капут	ф. 8.50
Остатак палмерстона, 2·10 метра дугачак, за један зимски капут	ф. 5.50
Остатак мандарена, чиста вуна, 2·10 м. комад, за један мушки зимски капут .	ф. 9.—
Остатак штајерског лодна, 2·25 м. комад за један ловачки капут	ф. 5.—
Десет метара чоје за господе, чиста вуна, у свим модер. бојама, двоструко широко	ф. 8.—
Десет метара Нигер-Лодна, чиста вуна, најновије за јесење и зимске аљине, двоструко широко	ф. 5.50
Десет метара терно-велура, чиста вуна, 60 см широко, у свим модерним бојама	ф. 4.50
Десет метара карираног штофа за хаљине 60 см широко, за једну целу хаљину	ф. 2.50
Десет метара Валерије-фланела за праве, најновији десени 60 см широко . .	ф. 4.—
Десет метара паркета за хаљине за праве дивне мустре, најнов. десени 60 см ш.	ф. 3.50
Десет метара калмука, модерни десени, за праве. 60 см широко	ф. 2.70
Десет до дванаест метара остатци холандских ћилима, врло трајни у разним мустрама	ф. 3.60
Један ком. румбурског оксфорда за праве, добар квалитет, цело 29 аршина	ф. 4.50
Један комад зефира, најбоље и најмодерн. за мушке кошуље и хаљине, 30 аршина	ф. 6.50
Један комад кућевног платна, 4/4, 29 аршина	ф. 4.50
5/4, 30 аршина	ф. 5.50
Један комад кингланског платна 5/4 шир. 30 арш. цело, боље него платно од пређе	ф. 6.50
Један комад манефоса, 4/4 широко цело 30 аршина, лубичасте боје платна од пређе 30 арш. лубичасте, црвене боје	ф. 4.80 ф. 6.
Један комад шифона Nr. C. 30 аршина цело	ф. 5.30
Nr. CC најбољи квалитет	ф. 6.30
Једна гарнитура од рипса за два кревет. ска и један астал. чаршав . . .	ф. 4.50
Једна гарнитура од јуте за два кревет. ска и један астал. чаршав	ф. 3.50
Један коњски покровац, 190 см дугачак, 190 см широк, врло добра сорта .	ф. 1.50
Једна зимска марама за огртање, 9/4 дугачка, чиста вуна	ф. 2.—
Једна дубл-велурска марама 9/4 дугачка чиста вуна	ф. 3.50

Што се коме не допадне, прима се натраг, а новац ће му се вратити франкирано.

Пустре и ценовници шаљу се бесплатно и наплаћено поштански. 2—10

Власник и издавалац Милија Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара